

Nauczanie dwujęzyczne w szkołach w Europie

Rozwój współpracy europejskiej i związane z nim częste wizyty w innych krajach sprawiają, że umiejętność biegłego posługiwania się kilkoma językami obcymi staje się we współczesnej Europie niezbędna. Władze edukacyjne, zarówno krajowe, jak i te na szczeblu Wspólnoty, analizują różne metody prowadzące do upowszechnienia biegłej znajomości języków obcych poprzez naukę w szkole. W tym kontekście Sieć Eurydice zdecydowała się poddać gruntownej analizie jedną z najbardziej innowacyjnych form nauczania języka obcego, jaką jest nauczanie dwujęzyczne (ang. *CLIL – Content and Language Integrated Learning*, co w języku polskim oznacza „zintegrowane nauczanie przedmiotowo-językowe”). Nauczanie dwujęzyczne polega na nauczaniu poszczególnych przedmiotów w języku innym, niż język ojczysty. Publikacja Eurydice nie dotyczy jednak przypadków całkowitego zanurzenia w języku obcym, jakim jest uczęszczanie do szkoły z językiem obcym jako wykładowym.

Opracowanie Eurydice obejmuje przede wszystkim poziomy szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum. Publikacja powstała przy wsparciu Komisji Europejskiej.

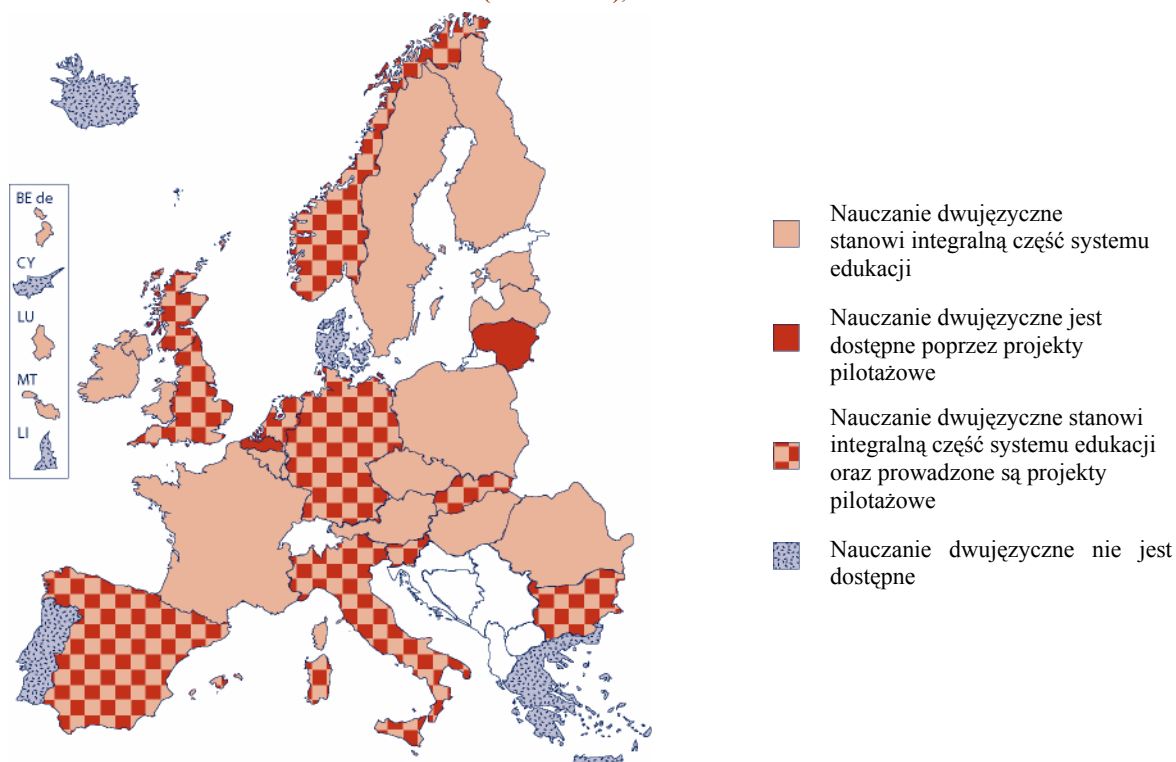
Poszczególne biura krajowe Sieci Eurydice przygotowały monografie narodowe dotyczące nauczania dwujęzycznego, które są dostępne pod adresem <http://www.eurydice.org>. Raport o nauczaniu dwujęzycznym w Polsce został opracowany przez eksperta z ministerstwa edukacji, panią Marię Mazur i jest dostępny w języku angielskim pod powyższym adresem.

Nauczanie dwujęzyczne jest dostępne w większości krajów europejskich

Pierwsze eksperymenty w dziedzinie nauczania dwujęzycznego zostały przeprowadzone w krajach, w których funkcjonuje kilka języków oficjalnych, regionalnych lub języków mniejszości, a także w regionach przygranicznych. W Luksemburgu i na Malcie, gdzie w zasadzie wszystkie szkoły stosują nauczanie dwujęzyczne, pierwsze próby przeprowadzono już w XIX wieku. Jednakże w wielu szkołach europejskich nauczanie dwujęzyczne pojawiło się jako jeden z elementów nauczania języków obcych dopiero w latach 90-tych XX w.

W większości krajów europejskich nauczanie dwujęzyczne zostało włączone do oferty szkolnej na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum. W dziesięciu krajach prowadzone są projekty pilotażowe, a w sześciu krajach nauczanie dwujęzyczne nie zostało wprowadzone do szkół (Dania, Grecja, Cypr, Lichtenstein, Portugalia i Islandia).

Rysunek 1. Status nauczania dwujęzycznego na poziomie szkoły podstawowej (ISCED 1) oraz gimnazjum i liceum (ISCED 2 i 3), 2004/05.

Nauczane języki mają różny status

W większości krajów oferujących nauczanie dwujęzyczne w szkołach, nauczanie to obejmuje zarówno popularne języki obce, jak i języki regionalne czy języki mniejszości, a nawet drugi język oficjalny. Najbardziej popularne języki obce w nauczaniu dwujęzycznym to angielski, francuski i niemiecki. W siedmiu krajach występuje nawet nauczanie trójjęzyczne, obejmujące różne kombinacje języka narodowego i języków obcych, w tym również języka mniejszości narodowej.

Krajowe statystyki ujawniają, że nauczanie dwujęzyczne obejmuje od 3 do 30% uczniów. Najwyższy odsetek uczniów korzystających z nauczania dwujęzycznego dotyczy języków regionalnych. W większości przypadków klasy/szkoły z nauczaniem dwujęzycznym są ogólnodostępne. W kilku krajach, szczególnie w przypadku nauczania popularnych języków obcych, wprowadzono warunki przyjęć, takie jak wysoki poziom osiągnięć szkolnych ucznia, dobra znajomość języka, w którym będzie prowadzone nauczanie, lub oba te warunki łącznie.

Nauczanie dwujęzyczne dotyczy wszystkich przedmiotów

Szkoły przeważnie same decydują, które przedmioty będą nauczane w języku obcym. W szkołach średnich kilkunastu krajów nauczanie w języku obcym dotyczy przede wszystkim przedmiotów ścisłych oraz nauk społecznych. W niektórych przypadkach język obcy pojawia się również na lekcjach przedmiotów artystycznych oraz podczas zajęć sportowych. Ponieważ to szkoły zwykle decydują o wprowadzeniu nauczania dwujęzycznego, czas poświęcony na ten typ nauczania jest bardzo zróżnicowany.

Ocena uczniów podlegających nauczaniu dwujęzycznemu odbywa się w języku obcym i często prowadzi do uzyskania specjalnego świadectwa. W niektórych krajach umowy dwustronne pozwalają uczniom szkół średnich na uzyskanie świadectw, które umożliwiają im wstęp na uczelnie w innych krajach bez zdawania egzaminu z języka obcego.

Ocena zewnętrzna szkoły jest w Europie powszechna, natomiast tylko w czterech krajach prowadzi się formalną ocenę nauczania dwujęzycznego. W Holandii działa sieć szkół oferujących nauczanie dwujęzyczne, która ustaliła swoje własne standardy oceny jakości i przyznaje oficjalny certyfikat szkołom, które spełniają wymagane kryteria.

Trudne wyzwanie – kształcenie nauczycieli nauczania dwujęzycznego

Nauczanie dwujęzyczne to szczególne wyzwanie dla nauczyciela – konieczna jest dobra znajomość nauczanego przedmiotu, biegłość językowa oraz umiejętność nauczania przedmiotu w języku obcym. W jedenastu krajach przygotowanie nauczycieli do nauczania dwujęzycznego odbywa się podczas ich kształcenia, przed podjęciem pracy zawodowej. W Niemczech i Francji przygotowano programy dokształcania nauczycieli nauczania dwujęzycznego, ale nie są one obowiązkowe.

Nauczyciele są przeważnie specjalistami w jednym lub dwóch przedmiotach nauczania (niezwiązanych z językami obcymi), lub w jednym przedmiocie i jednym języku obcym. W krajach, w których wymaga się specjalnych kwalifikacji do pracy w nauczaniu dwujęzycznym, ocena kandydata koncentruje się w większości przypadków na zbadaniu jego umiejętności językowych. Niektóre szkoły zatrudniają nauczycieli natywnych na podstawie umów dwustronnych, lub innych inicjatyw międzynarodowych.

Badania dotyczące nauczania dwujęzycznego wyraźnie potwierdzają, że jest to dobra metoda, umożliwiająca uczniom zdobycie umiejętności biegłego posługiwania się językiem obcym. Główną przeszkodą w upowszechnieniu nauczania dwujęzycznego jest brak nauczycieli posiadających odpowiednie kwalifikacje. Inne przeszkody wymieniane w opracowaniu to brak odpowiednich materiałów dydaktycznych oraz sytuacja prawna, ograniczająca liczbę języków obcych, w których można prowadzić nauczanie dwujęzyczne.

Informacje o publikacji:

Tytuł: *Content and Language Integrated Learning (CLIL) at School in Europe. (Nauczanie dwujęzyczne w szkołach w Europie).*

Data publikacji: **styczeń 2006**

Publikacja jest dostępna w języku angielskim, francuskim i niemieckim na stronach internetowych Eurydice:

<http://www.eurydice.org>

Przygotowane przez ekspertów narodowych monografie dotyczące nauczania dwujęzycznego w poszczególnych krajach Sieci są dostępne wyłącznie w wersji elektronicznej pod adresem <http://www.eurydice.org>

Wersja drukowana (publikacja bezpłatna) jest dostępna na zamówienie w:

Krajowe Biuro Eurydice
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
Ul. Mokotowska 43
00-551 Warszawa
Tel. (22) 622 37 12 w. 107,108,406
e-mail: eurydice@socrates.org.pl

EURYDICE, sieć informacji o edukacji w Europie, istnieje od 1980 roku, a od 1995 roku jest częścią programu Socrates. Sieć składa się z biur krajowych utworzonych przez ministerstwa edukacji poszczególnych krajów i z biura europejskiego utworzonego przez Komisję Europejską (Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury). EURYDICE, pracując dla twórców polityki edukacyjnej i świata edukacji, przygotowuje i publikuje opisowe analizy systemów edukacji, studia porównawcze na tematy będące przedmiotem zainteresowania Unii Europejskiej i wskaźniki dotyczące różnych poziomów edukacji.